

A MAGYAR KIR.
ORSZÁGOS MINTARAJZISKOLÁNAK
ÉS
RAJZTANÁRKÉPZŐNEK
ÉRTESITŐJE

AZ 1888/89. TANÉVRŐL.

AZ INTÉZET CZÉLJA, SZERVEZETE ÉS TANTERVÉNEK,
VALAMINT
A RAJZTANÁRVIZSGÁLATI SZABÁLYZAT KIVONATÁVAL.

KÖZLI

KELETI GUSZTÁV

IGAZGATÓ.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

1889.

TARTALOM.

Az intézet célja és feladatai	5
Tanterv :	
I. Alakrajz és festés	5
II. Ékítményes rajz és festés	6
III. Építészet	7
IV. Szobrászat	8
V. Geometriai tanszak	9
VI. Festészeti bonczalaktan	13
VII. Műtörténelem	13
VIII. Nevelés- és oktatástan	13
IX. Francia nyelvtan	15
Kivonat az intézet alapszabályaiból és külön határozataiból	16
Az intézet tan- és segéd személyzete	20
Az intézet taneszközei	22
A rajztánári és rajzitanítói képesítő vizsgálatok rendje	24
Toldalék	31
Az intézet rendes növendékeinek egyéves önkéntesi kedvezménye	32
Az év történetéből	34
Növendékek névsora az 1888/89. tanévben	38
Statisztikai adatok	41
Tudnivalók a jövő tanévre	44

MAGYAR KIRÁLYI

ORSZÁGOS MINTARAJZISKOLA ÉS RAJZTANÁRKÉPZŐ

Budapesten, VI., Andrássy-út 71. sz.

AZ INTÉZET CZÉLJA ÉS FELADATA.

A magyar királyi országos mintarajziskolának és rajztanárképzőnek feladata a jelenkor igényeinek és az ország szükségeinek megfelelő rajztanárok szakszerű kiképzése, valamint tehetséges ifjaknak, kik a képzőművészetek valamely ágára, különösen pedig a festészetre szánják magukat, a hivatásukra szükséges ismeretek alapos megszerzésére alkalmat nyújtani.

Ezen céljainál fogva az intézet oktatást nyújt a képzőművészeknek, alábbi tantervébe foglalt ágaiban, gyakorlati utmutatás és elméleti tanfolyamok segélyével.

TANTERV.

A M. KIR. ORSZ. MINTARAJZISKOLA ÉS RAJZTANÁRKÉPZŐ KERETÉBE
FOGLALVÁK A KÖVETKEZŐ TANTÁRGYAK ÉS GYAKORLATOK.

I. ALAK-RAJZ ÉS FESTÉS. (Figurális.)

I. OSZTÁLY.

Válogatott lapminták másolása. Domború föszminták rajzolása.
Hetenkint 10 órában.

II. OSZTÁLY.

Domború főszminták (fők) festése. Élő fejmintákról való rajzolás. Télen 10, nyáron 15 heti órában.

III. OSZTÁLY.

Antik szoborminták és egész alakú élő mintákról való rajzolás (akt). E tanulmányok kiegészítéseül szolgálnak a bonczalaktani előadások és a gyors vázolás gyakorlása.

IV. OSZTÁLY.

Az élő fejminta és egész alakú élő minta festése (modell- és akt-festés). Redőzet tanulmányok. Elemi compositio-gyakorlatok stb. Heti 10, nyáron 15 órában. Ezen tanulmányokhoz csatlakozik:

V. OSZTÁLY.

A *gyakorló festészeti szakosztály*, melyben csupán művésznövendékek számára és külön tanár vezetése mellett az alakrajz és festészet nagyobb terjedelemben, hetenkint 30—35 óráig taníttatik.

II. ÉKÍTMÉNYES RAJZ ÉS FESTÉS. (Ornamentika.)

I. OSZTÁLY.

Mintaszerű sík és domború ékítmények rajzolása, különös tekintettel a formaérzék és a kézbeli ügyesség fejlesztésére.

A különböző rajzszerkezetek kezelésében, valamint a külön előadási módokban való gyakorlatok. Hetenkint 10 óra.

II. OSZTÁLY.

a) Elmélet. A diszítő elemek fejtegetése. Az ékítmény elmélete és összehasonlító alaktan.

b) Gyakorlat. Folytatása a rajzgyakorlatoknak domború mintákról, különös tekintettel a gyorsabban kezelhető, egyszerűbb előadási módokra. Vázolgas. Hetenkint 10 óra.

III. OSZTÁLY.

a) Elmélet. Előadásszerű tárgyalással: a stil. Elmélkedések a művészeti formák fejlődéséről a különböző nemzeteknél különböző korszakokban. Tektonika. Keramika. Szövés-fonás művészete.

b) Gyakorlat. Az intézet fősöntvény-, fénykép-, metszet- és könyvtárában őrzött művek ékítményes motívumainak tanulmányozása és vázolgas. Az országos iparmuzeumbeli eredeti műtárgyak felvétele. Egyszerűbb ékítményes részletekre és ilyenek összetételére terjedő compositio-gyakorlatok. Hetenkint 8 óra.

IV. OSZTÁLY.

a) Elmélet. Folytatólagos stiltani előadások.

b) Gyakorlat. Diszitményes feladatok kidolgozása. Önálló tervezgetés az iparművészet különböző ágai s a dekoratív építészet köréből, ú. m. szövetek, butorok, sgraffito, keramikai művek, fémöntvények és egyéb műtárgyak. Hetenkint 10 óra.

III. ÉPÍTÉSZET.

Az építészeti rajz- és stiltanulmányok, heti 8 órában, csak a III. osztályban kezdődnek. Szükséges előzményöket képezi a megelőző két osztályban szerzendő geometriai ismeret és rajzbeli gyakorlottság.

III. OSZTÁLY.

Műszaki rajzgyakorlatok, előkészítésül a műépítészeti alaktanra. Árnyékszerkesztés, intenzitási gyakorlatok.

a) Elmélet. A műépítészeti stílek fejlődésének ismertetése; azok elemzése és összehasonlítása.

b) Gyakorlat. Részletes tanulmányok rajzolása, különösen az ókori remek építészet köréből válogatott minták nyomán.

IV. OSZTÁLY.

a) Elmélet. A műépítészeti stílek folytonos ismertetése. Közép- és újabbkori építészet.

b) Gyakorlat. Tanulmányok rajzolása a középkori (román, góth) és újabbkori (renaissance, barok) építészet köréből vett jeles példák nyomán.

IV. SZOBRÁSZAT.

I. OSZTÁLY.

Mintázási gyakorlatok, különösen domború ékítményes minták, valamint az emberi test egyes részeit ábrázoló főszminták nyomán, ezek nagyságának megfelelő mérvekben. Hetenkint 6 óra.

II. OSZTÁLY.

Ékítményes mintázási gyakorlatok lapminták után és domborművű mintázási gyakorlatok teljes idomú főszminták nyomán, adott mérvek szerint. Hetenkint 6 óra.

III. OSZTÁLY.

Ékítményes mintázatok összetettebb rajzok szerint.

Mintázás antik vagy élő fejmintáról féldomború és teljes idomú végrehajtással.

Antik szoborművekről vagy természet után való mintázása az egész emberi alaknak, kisebbitett mérvben. Bonczalaktani mintázatok. Hetenkint 4 óra.

IV. OSZTÁLY.

Adott stilben tervezett ékítmények domború kivitele; az élő alaknak természet után való mintázása féldomború és teljes alakú végrehajtással. A fösöntés és agyagégetés körüli eljárás. Hetenkint 4 óra, csupán oly növendékek számára, kik a plasztikában alaposabb készültséget kívánnak szerezni.

V. GEOMETRIA.

1. *Elemi geometria.*

Bevezetés és alapfogalmak.

A) PLANIMETRIA.

Heti 4 óra előadás és 2 óra rajzolás az I. osztály számára.

1. A *térelemek* (pont, egyenes) relativ vonatkozásai és az idomok képzése általában.
2. Az *alapidomok* (véges egyenes, kör, szög, öv) helyzeti és metrikus tulajdonságai.
3. A *főidomok*, és pedig:
 - α) az *egyenes vonalúak* (pont- és sugársor, tört egyenes, három-, négy- és sokszög) alkotó részei, projectivitása (congruentia, affinitás és axialis symmetria, hasonlóság és centrikus symmetria, collineatio és involutió), transversálisai és területe.
 - β) a *görbe és vegyes vonalúak*, és pedig:
 - a) A *kör*; vonatkozások a térelemek és az előbb tárgyalt idomokhoz (projectivikus, potenciális, polárikus és harmonikus tulajdonságok), kerület és terület.

b) A kupszeletek elemei.

c) A cycloisok, evolvensok és az alkalmazott csigavonalak leírása.

Constructiv föladatok az egész tárgykörből.

B) STEREOMETRIA.

A stereometria az orthogonális ábrázolás előadásával van egyesítve és esetről-esetre tárgyalatik.

2. *Ábrázoló geometria.*

A) STEREOMETRIA ÉS ORTHOGONÁLIS ÁBRÁZOLÁS.

Heti 6 óra előadás és 2 óra rajzolás a II. osztály számára.

I. STEREOMETRIA.

1. *A térelemek* (pont, egyenes és sík) relativ vonatkozásai és az idomok képzése általában.
 2. *Az alapidomok* (kísérő [torz] egyenespár, pont és sík, egyenes és sík, lapszög, réteg és testszög) helyzeti és metrikus tulajdonságai.
 3. *A főidomok*, és pedig :
 - α) *a síklapúak* (szögletes testek) [hasáb, gúla és általános polyeder] alkotó részei, transversális síkjai, congruentiája és axiális symmetriája, hasonlósága és centrikus symmetriája, felülete és köbtartalma.
 - β) *a görbe és vegyeslapúak* (gömbölyű testek) [henger, kúp és gömb] alkotórészei, transversális síkjai, stb. — mint előbb.
- Constructiv feladatok az egész tárgykörből.

2. ORTHOGONÁLIS ÁBRÁZOLÁS.

1. Bevezetés és alapfogalmak. Ábrázolás egy és több képsíkon; a felező síkok.
2. A térelemek ábrázolása.
3. A térelemek relatív vonatkozásai, különösen metszések, távolságok és szögek.
4. A sík idomok ábrázolása.
5. A testek (hasáb, gúla, henger, kúp és forgós testek) ábrázolása; relatív vonatkozások a térelemekkel és egymással.
6. Megvilágítási szerkesztések, u. m. vetett és saját árnyék, a megvilágítás intenzitása.
7. Idomok helyzettranszformációi; képsíktranszformációk.
8. Az orthogonális és klinogonális axonometria elemei.
Constructiv feladatok az egész tárgykörből.

Jegyzet. A 6. és 7. pontban foglaltak alkalmilag tárgyalatnak.

B) CENTRÁLIS ÁBRÁZOLÁS (PERSPECTIVA, LÁTSZATTAN).

Heti 2 óra előadás és 2—8 óra rajzolás, a III. és IV. osztály számára.

Bevezetésül: látszati képek szerkesztése az orthogonális ábrázolási mód alapján.

I. ELMÉLETI RÉSZ.

1. A térelemek (pont, egyenes és sík) *centrális ábrázolása* és *helyzeti megállapítása* egy síkon.
2. A térelemek *helyzeti vonatkozásai*: metsző egyenesek, két sík metszése. Vegyes helyzeti feladatok.
3. A térelemek *méretes vonatkozásai*: szöghajlásuk a képsík iránt, síkban fekvő elemek forgatása, valódi nagyságok megállapítása, egyenesek osztása, adott osztás átvitele osztó egyenesek által, az osztási kör; az egyenesnek és a síknak szög szerinti vonatkozása. Síkok hajlási szögei, síkok elhelyezése adatok szerint.

4. Segédműveletek korlátolt képsíkon: összevonási középpont alkalmazása, összevont segédkép, egyenlőközű egyenesek képeinek szerkesztése enyészőpont használása nélkül.
5. Különféle mértékegységek és lépték rendszerek alkalmazása, hálók.
6. Az elnyulások és visszás helyzetek határai.
7. A kör és más sík görbék centrális ábrázolása.

II. GYAKORLATI RÉSZ.

Heti 2—8 óra rajzolás leginkább a IV. osztály számára.

1. Ékített síkok centrális ábrázolása.
2. Síkok által határolt testek, forgási testek, testcsoportok ábrázolása.
3. Az építészet köréből vett tárgyak.
4. Árnyékszerkesztés természetes és mesterséges világítás feltétele mellett.
5. Tükörképek a tükör síkjának különböző állásai mellett.
6. Adott látszati képek kifejtése (visszafejtése) és hibáinak javítása.
7. Látszati képek tervezete.

3. *Geometriai módszerlan.*

Heti 2 óra előadás a IV. osztály számára.

1. A rajzoló geometria tananyagának módszeres kezelése a középiskola 4 alsó osztályában és a polgári iskolában, különös tekintettel az előadási képesség fejlesztésére.
2. Próbaelőadások.
3. A geodäsia és a situatio-rajzolás elemei egybekötve gyakorlati mérésekkel a mezőn.
4. A legszokásosabb geographiai fokhálózatok szerkesztése.
5. A számtan tanításának módszere a középiskola I. és II. osztályában.

VI. FESTÉSZETI BONCZALAKTAN.

I. ÉS II. OSZTÁLY.

Hetenkint egy óra.

Az emberi test külalakját meghatározó csontok, inak, izmok idomai, kölcsönös aránya és mozgása törvényeinek magyarázata és rajzolása, fali ábrák, boncztani készülékek és az élő természetből vett minták nyomán.

VII. MŰTÖRTÉNELEM.

II., III. ÉS IV. OSZTÁLY.

Hetenkint 3—4 óra előadás és 2 órában az országos képtárak és gyűjtemények látogatása a szaktanár vezetése és magyarázata mellett.

Összefoglaló képe a művészileg szép eszményének, a mint az a különböző népeknél, különböző korszakokban az építészet, festészet és szobrászat, valamint a magasabb műipar termékeiben nyilvánult.

A régi keleti népek, valamint Görögország és Róma, utóbb a középkor és a renaissance műtörténelme.

VIII. NEVELÉS ÉS OKTATÁSTAN.

A) ÁLTALÁNOS NEVELÉSTAN

A III. OSZTÁLYÚ RAJZTANÁRJELÖLTEK SZÁMÁRA.

Heti 1—2 órában.

A nevelés fogalma és a neveléstan felosztása. A testi nevelés körében szem előtt tartandó szabályok, különös tekintettel az iskolai egészségtanra. Az értelmi nevelés körében követendő főbb szabályok ismertetése, kapcsolatban a szemlélődő, képzetalkotó,

gondolkozó, emlékező és képzelődő lelki tehetségeknek tüzetes leírásával, a logika tételeinek ismertetésével. A *kedély-neveléstan* föltételei, összeköttetésben a különféle érzelmek, hangulatok és indulatok leírásával, különös tekintettel a szépízlés fejlesztésére vonatkozó szabályokra.

Az *erkölcsi nevelés* körében érvényesítendő szabályok, az ösztönöknek, vágyaknak, hajlamoknak, szenvedélyeknek, a vérmérsékletnek és az egyéni jellemvonásoknak ismertetésével kapcsolatban. Az iskolai nevelés és fegyelemtartás tételei kellő tekintettel az egyes iskolák növendékeinek erkölcsi fejlettségére és a nemzeti nevelés követelményeire. Az iskolai nevelésre és fegyelemtartásra vonatkozó irodalomnak rövid áttekintése és a közoktatásügyi kormány által kiadott s ezen teendőkre vonatkozó rendeletek ismertetése.

B) ÁLTALÁNOS OKTATÁSTAN

A IV. OSZTÁLYÚ RAJZTANÁRJELÖLTEK SZÁMÁRA.

Heti 1—2 órában.

Az oktatástan fogalma és felosztása. Az oktatás körében szem előtt tartandó főelvek és az ezekből származó szabályok ismeretése.

Az *iskolai oktatás* célja tekintettel az egyes tanintézetek feladatára. A tananyag megállapítására vonatkozó általános oktatástani szabályok ismertetése, különös tekintettel az egyes iskolák számára készült *tantervek* azon részleteire, a melyek a rajzolás tanítására vonatkoznak. A *tanmenetek* megállapítására vonatkozó általános szabályok. A *tanalakoknak*, nevezetesen a közlő vagy előadó tanalaknak, az előmutató, a kikérdező, a kifejtő, az önoktató és az emlékeltető tanalaknak ismertetése és az ezekre vonatkozó oktatástani tételek. Az egyes tanítási órák helyes felhasználására vonatkozó oktatástani szabályok. Az oktatástanra vonatkozó irodalom ismertetése, különös tekintettel a rajztanítás

módszerének fejlődését feltüntető művekre. — A magyar közoktatásügy fejlődésének rövid története, kapcsolatban az általános neveléstörténet főrészeleteinek ismertetésével. — A kormány által kibocsátott módszertani utasítások ismertetése.

IX. FRANCZIA NYELVTAN.

Alsóbb tanfolyam, kezdők számára. Hetenkint legalább 2 órában.

Felsőbb tanfolyam, haladottabb növendékek számára. Hetenkint legalább 2 órában.

Ezen francia tanfolyamban — mely minden kötelezettség nélkül az 1885—86. tanévben nyílt meg — a m. kir. mintarajziskola és a m. kir. iparművészeti iskola növendékei, ismereteik foka szerint két csoportra oszolva, közösen vesznek részt.

KIVONAT

AZ INTÉZET ALAPSZABÁLYAIBÓL ÉS KÜLÖN HATÁROZATAIBÓL.

(Az intézet céljait és feladatait lásd az 5. lapon.)

Az intézeti tanulók, külön céljaikhoz képest vagy a rajztanárképző, vagy a mintarajziskola növendékeiül iratkoznak be.

A rajztanárképzőnek teljes tanfolyama 4 évre terjed.

A művésznövendékek tanfolyama nincs az évek bizonyos számához kötve. A mennyiben valamely művésztanuló három éven túl akarná az intézetet látogatni, annak megengedése a tanári kar határozatától függ.

A középiskolai rajztanárjelöltekre nézve a befogadás föltétele a középiskolai érettségi bizonyítvány felmutatása.

Az alsóbb fokú rajztanítójelöltek fölvételére szükséges, hogy valamely középiskola vagy polgári iskola hat osztályát végezték legyen, vagy az elemi tanítói oklevelet előmutassák.

A művésznövendék fölvételére megkivántatik, hogy a teljes polgári iskolát vagy a középiskolának legalább hat osztályát végezte legyen.

Oly jelentkezők, a kik felöltő hivatást tanúsítanak, az igazgatóság véleményezése alapján, miniszteri engedélylyel fölvehetőek akkor is, ha a közép- vagy polgári iskolának csupán négy osztályát, de jó sikerrel, végezték.

Mind a rajztanárjelöltek, mind a művésznövendékek fölvételének közös feltételei:

- a) a 16-ik korév betölte;
- b) ép látérzék:

c) némi gyakorlottság a szabadkézi rajzolásban, melynek kellő foka külön fölvételi vizsgálat után igazolandó.

A fölvétel általában ideiglenes jellegű, s csak félévi látogatás és ezalatt kitüntetett szorgalom és tehetség alapján történik a végleges fölvétel.

A gyakorlati szakok tanfolyamaiban, míg a helyiség engedi, nők is vehetnek részt, ha a szabadkézi rajzolásból kívánt előkészültséget fölvételi vizsgálat után igazolták.

Az új tanulók fölvétele minden tanév kezdetén, szeptember hó elején eszközöltetik. A tanév folyamában a fölvétel csak igen méltányolandó okok alapján és kivételesen engedélyeztetik.

A rajztanárjelöltek a képzőben végzendő tanfolyamok befejezése után képesítő vizsgálatra bocsáttatván, annak sikere szerint rajztanári vagy rajztanítói oklevelet nyernek.

Az ösztöndíjas rajztanárjelöltek a képesítő vizsgálatnak magukat alávetni kötelesek.

A rajztanárvizsgálatok rendjét és módját külön szabályzat állapítja meg.

Az intézeti növendékek művei két-két évenként közszemlére kiállítatnak az iskola helyiségeiben.

A tanév szeptember hó elején kezdődik s június hóban végződik. Június hava közepétől annak végeig a képesítő gyakorlati és zárt írás- és szóbeli vizsgálatok tartatnak.

Az intézet minden tanítványa egyszer mindenkorra beiratási díjúl 2 forintot fizet az intézeti könyvtár gyarapítására.

A rendes növendékek egész évi tandíja 10 forint. A vendéglátogatók tandíja magasabb, s időről időre a viszonyokhoz képest állapíttatik meg.*

Szűk körülményű, tehetséges és szorgalmas növendékek a tandíj fizetése alól fölmentethetnek.

A tandíjak az állampénztárba folynak.

* Az 1886—87-ik tanévtől kezdve — további intézkedésig — a vendéglátogatók egész évi tandíja miniszteri rendelet után 40 forintban állapíttatik meg.

Az intézet szegényebb sorsú tehetségesebb növendékei, különösen pedig a rajztanárjelöltek számára rendelt állami ösztöndíjak elnyerésére évenként nyilvános pályázat hirdetik.

A pályázati föltételek rendszerint a következők:

1. Hitelesen igazolandó:

a) hogy a pályázó ép látérzékű s legalább 16 éves korát már betöltötte;

b) hogy készütség tekintetében az intézetbe fogadás fentebb jelzett általános föltételeinek megfelelni képes.

2. A rajztanárjelöltek közül előjoggal bírnak az oly pályázók, kik már érettségi vizsgálatot tettek, vagy netalán magasabb körű tanulmányokat végeztek.

3. A készütség kellő foka eshetőleg külön vizsgálat útján igazolandó.

4. Az ösztöndíj (rendszerint 300 frt) csak egy évre adományoztatik; tovább élvezete a tanév folyamában s az évi vizsgálatok útján kitüntetett haladástól függ.

5. A kellően fölszerelt kérvények, rajzmunkálatok mellékletével, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez címezve, az évenként szabályszerűen kihirdetett határidőig a m. kir. rajztanárképző igazgatójához nyújtandók be. (Budapest, VI., Andrássy-út 71. sz.)

A pályázat eredményét a tanártestület bírálja meg s ennek indokolt javaslata alapján a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter határoz.

Itt megjegyeztetik, hogy az intézetbe belépő új növendék az első évben sem tandíjelengedésre, sem ösztöndíjra nem számíthat.

Az állami ösztöndíjas rajztanárjelölt, mielőtt az ösztöndíj számára folyóvá tétetnék, térítvényt ír alá, mely által az államsegély kedvezményével kapcsolatos kötelezettségek hű teljesítése iránt fogadást tesz.

Az állami ösztöndíjas rajztanárjelöltek a képesítő vizsgálat kiállása s az oklevél kinyerése után nem tarthatnak már ennél fogva jogot valamely állami tanintézetnél leendő alkalmaztatásra;

ha ellenben valamely nyilvános iskolához rajztanároknak vagy rajztanítóknak a vallás- és közoktatásügyi miniszter részéről kineveztetnek, a kinevezést elfogadni s a rájuk bízott tanszéket a rendes illetmények élvezete mellett legalább három évig ellátni kötelesek, különben pedig az ösztöndíjat visszafizetni tartoznak.

A szorgalom élesztése és a haladás kitüntetése végett minden tanév végével jutalomdíjak osztanak ki (idáig ércpénzben) a legjelesebb növendékek között.

AZ INTÉZET TAN- ÉS SEGÉDSZEMÉLYZETE

AZ 1888—1889-IKI TANÉVBEN.

Igazgató :

KELETI GUSZTÁV, királyi tanácsos, a m. tud. akadémia és a Kisfaludy-társaság tagja, a Ferencz József-rend lovagja Officier de l'instruction publique, az orsz. közoktatási és az orsz. képzőművészeti tanács tagja, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság elnöke, az orsz. képzőművészeti társulat alapító- és választmányi tagja, e. i. egyúttal igazgatója.

Tanárok :

1. LOTZ KÁROLY, akad. képiró, a gyakorló festészeti szakosztály tanára, a Ferencz József-rend és a III-ad oszt. vaskorona-rend lovagja, a bécsi cs. kir. művészeti akadémia tiszteleti tagja, az országos képzőművészeti tanács és a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja.

2. SZÉKELY BERTALAN, akad. képiró, az alaki (figurális) rajz és festészet rendes tanára, valamint a fest. boncztan előadója, a Ferencz József-rend és a francia becsületrend lovagja, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja.

3. GREGUSS JÁNOS, akad. képiró, az alaki (figurális) rajz és festészet rendes tanára.

4. SCHULEK FRIGYES, építész, az építészeti rajz és stiltan rendes tanára, valamint a látszattannak előadója, a Ferencz József-rend lovagja, a hazai műemlékek országos bizottságának építésze, a bécsi

«Bauhütte» alapító, a m. mérnök- és építészegylet alapító- és választmányi, a m. régészeti és anthropologiai társulat választmányi, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja, a budavári főegyház vezérépítésze.

5. UHL SÁNDOR, építész, szabadságolt áll. m. kir. honvédszázados, az ékítményes és iparművészeti rajz rendes tanára, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság póttagja.

6. Ifj. VÁRDAI SZILÁRD, okl. rajztanár, a m. kir. iparművészeti iskola rendes tanára, az ékítményes rajzolás r. k. tanára, a szemléleti látszattan (mint előkészítő tanf.) előadója, s e. i. sz. az intézeti könyv- és metszettár őre.

7. STROBL ALAJOS, akad. szobrász, a kor. arany érdemkereszt tulajdonosa, a mintázás r. k. tanára, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság póttagja, az orsz. képzőművészeti társulat választmányi tagja.

Külföldiek :

8. Dr. HENSZLMANN IMRE, kir. tanácsos, a budapesti m. kir. egyetemen a műtörténelem nyilván. rendes tanára, a m. tud. akadémia s a Kisfaludy-társaság tagja, a magyarországi műemlékek országos bizottságának előadója, az országos képzőművészeti tanács és a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja stb., mint a műtörténelem előadója.

9. Dr. PASTEINER GYULA*, tud. egyetemi ny. rendkívüli tanár, a magyar iparművészeti társulat titkára, a «Művészi Ipar» című folyóirat szerkesztője, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja stb. mint a műtörténelem előadója.

10. PORSZÁSZ JÓZSEF, okl. mérnök és m. kir. főreáltanodai r. tanár, az orsz. közoktatási tanács, a középtanodai tanáregylet és a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja; — előadja az elemi és ábrázoló geometriát és geometriai módszertant.

* Dr. HENSZLMANN IMRE betegsége alatt a téli félévben mint helyettes működött, annak halála után pedig a műtörténelem előadásával végleg megbízott. (Lásd 35. l.)

11. PÉTERFY SÁNDOR, a budapesti áll. polg. tanítónőképezde r. tanára, az «Eötvös» segély-egylet elnöke, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság póttagja stb., mint a nevelés-és oktatástan előadója.

12. ARÁNYI MIKSA, bölcsészeti és jogtudor, «Officier de l'Academie», középtanodai okl. tanár, mint a francia nyelvtan előadója.

Számvevő:

GROBETTY LAJOS, m. kir. számtanácsos.

Tollnok:

MUZSLAI KAMPIS JÁNOS, m. kir. belügyminiszteri számtiszt.

Szolgaszemélyzet:

- 1. HERSITZ KÁROLY, egyuttal házi gondnok.
- 2. HENLE FERENCZ.
- 3. HUSZÁR JÓZSEF.
- 4. BAROSS LAJOS.
- 5. STEFKÓ PÉTER, gépész-fűtő.

AZ INTÉZET TANESZKÖZEI.

a) LAPMINTÁK.

1. Az egyes szakosztályok tanárai által készült ékítményes és stiltani, építészeti, távlati és boncztani fali táblák.

2. Építészeti műemlékek, iparművészeti tervrajzok, szoborművek és a régi és újabb mesterek jelesebb compositióinak rézmetszetű és fényképmásolatai (nem másolás, hanem csupán tanulmányozás céljára).

b) DOMBORÚ MINTÁK.

1. Régi és újabbkori jeles szoborminták és fejminták, valamint egyes testrészek természet után készült főszoztvényei.

2. Régi és újabbkori jeles ékítmények és építészeti részletek főszoztvényei.

3. Az élő (fej- vagy alak-) minta. Élő férfiak és nők, kik előzetes alku szerint naponként több órán át, meghatározott díjazás fejében mintául állanak és ülnek a növendékek előtt. (Az intézetnek élő minták díjazására fordított évi költsége két ezer forint.)

c) VEGYES TANESZKÖZÖK ÉS KÉSZÜLÉKEK.

Ide tartoznak a távlati készülékek, geometriai testminták, boncz-tani praeparatumok s az iskolával szomszédos «műcsarnok»-ban elhelyezett országos iparművészeti muzeumból tanulmány céljaira időnkint kiszemelt és átengedett műtárgyak stb.

d) A KÖNYVTÁR

tartalmazza: 1. a kül- és belföldi jelesebb szakfolyóiratok többjeit; 2. a képzőművészet és magasabb műipar, valamint a sokszorosító művészetek történelmére, fejlődésére, a műszaki eljárásokra, valamint a képzőművészet különböző ágainak segédtudományaira vonatkozó forrásműveket és kézikönyveket, mely szakművek köréből az intézet évi javadalmazásához és szükségletéhez képest folyvást gyarapíttatik.

A RAJZTANÁRI ÉS RAJZTANÍTÓI KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATOK RENDJE.

1878-BAN ÉRVÉNYBE LÉPETT A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. K. MINISZTERNEK
KÖVETKEZŐ RENDELETE.

Oly végből, hogy egyrészt a középiskolai és tanítóképzői rajztanárságra, másrészt a polgári iskolai, felső nép- és elemi népiskolai rajztanítóságra készült jelöltek képesítő vizsgái lehetőleg egyenlő elvek alapján, egyöntetű módozatok között megtartassanak, a vallás- és közoktatásügyi miniszter szükségesnek találta, a gymnasiumi rajztanárjelöltek tanképességének megvizsgálására vonatkozólag 1869-ben kiadott s eddig érvényben volt szabályzatot érvényen kívül helyezni és ezek helyébe a rajztanári és rajztanítói képesítő vizsgálatok alább következő új rendjének életbeléptetése mellett a gymnasiumi és reáliskolai rajztanárjelöltek képesítési vizsgáinak összes ügyeit a m. királyi országos mintarajziskola és rajztanárképző, illetőleg az új vizsgálati rend 2-ik szakasza értelmében megalakított vizsgáló bizottságra átruházni oly módon, hogy ezen új vizsgálati rend határozmányaival ellentétben levő minden előbbi intézkedés, ép úgy mint az 1869. évből való miniszteri rendelet, mely a vidéki rajztanároknak bizonyos körülmények között kivételesen megengedte, hogy zárt helyi feladványaikat is tartózkodásuk helyén kidolgozhassák, megszűntnek tekintendő.

Az új vizsgálati rend hiteles szövegéből a következő kivonatot közöljük :

A RAJZTANÁRI ÉS RAJZTANÍTÓI KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATOK RENDJE.

1. §.

Mindaz, ki valamely nyilvános tanintézetnél, úgymint állami vagy községi, felső vagy középiskolánál, tanítóképzőnél, polgári iskolánál, avagy felső néptanodánál rajztanári vagy rajztanítói minőségben alkalmaztatni kíván, magát képesítő vizsgálatnak alávetni köteles.

2. §.

A VIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG.

A rajztanár- (tanítói-) vizsgálatok megtartására külön bizottság alakíttatik.

Ez, a rajztanárképezde igazgatójának, esetleg helyettesének elnöklete alatt áll: az intézet négy tanárjából, s az országos képzőművészeti tanács javaslatára, a gyakorló képzőművészek és más tanárok köréből, a vallás- és közoktatásügyi miniszter által kinevezett négy bizottsági tagból.*

E bizottság ötös tanácsban, melyben két rajztanárképző tanárnak és két más tagnak kell jelen lennie, határoz.

Szavazatok egyenlősége esetén az elnök szava dönt.

Külön hivatalos pecséttel él, melyen Magyarország koronás czimere ily felirattal «A m. kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság Pecsétje 1878.» — ábrázoltatik.

3. §.

JELENTKEZÉS VIZSGÁLATRA.

Mindenki, a ki a vizsgálatra bocsáttatni kíván, e végre a bizottság elnökéhez szabályszerűen fölszerelt s bélyegelt (50 kr.) folyamodvánnyal járulni tartozik.

* A vizsgáló bizottság újabb miniszteri rendeletek folytán jelenleg 12 tagból áll.

Ezen folyamodványhoz melléklendők :

a) az illetőnek rövid életrajza, melyben különösen kiképeztesének menetét, fő irányát és azon időt, melyet kiképzésére fordított, kell jeleznie.

Egyuttal ki kell jelentenie: vajon középiskolai vagy tanítóképzői rajztanárságra (felső fokú) avagy rajztanítóságra (alsó fokú) kívánja-e magát képesíttetni;

b) az életrajzhoz csatolandók a tanulmányi és egyéb bizonyítványok, melyek azt, hogy a vizsgálandó a megkívántató általános műveltséggel bír, igazolni hivatvák;

c) a mértani, építészeti és szabadkézi rajz köréből való dolgozatai;

d) ha az illető közszolgálatban áll, közvetlen előljáróságától, különben pedig a közhatóságtól kibocsátott erkölcsi bizonyítványa.

Melléklendők végül még azon bizonyítványok is, melyek valamely tanintézetnél netalán rajztanítói minőségben tett működéséről tanúskodnak.

4. §.

A VIZSGÁLATOK TÁRGYAI.

A képesítő vizsgálat tárgyai :

a) alakrajz (figurális);

b) ékítményes és iparművészeti rajz és tervezés;

c) építészeti rajz és stiltan;

d) mintázás;

e) elemi geometria; vetülettan;

f) árnyék- és látszattan (perspektiva);

g) műtörténelem;

h) bonczalaktan;

i) geometriai módszertan;

j) nevelés- és oktatástan.

5. §.

A MEGKIVÁNTATÓ KÉPESSÉG MÉRTÉKE.

Középiskolai avagy tanítóképezdei rajztanárságra való képesítéshez a m. kir. rajztanárképző teljes 4 évi tanfolyamának tantervében foglalt ismeretkör, rajztanítóságra pedig (polgári iskolák, felső nép- és elemi néptanodák stb.) a három évi tanfolyamra kiszabott ismeretkör mérvadó.*

6. §.

A VIZSGÁLAT ALAKJA.

A vizsgálat rendszerint három részből áll: a házi dolgozatokból, a zárt helyi és a szóbeli vizsgálatból.

I. A *házi dolgozatokra* szánt feladatok rendszerint az elméleti szakok köréből választandók s ezek írásbeli megfejtésére 6—8 heti határidő engedélyezhető.

Feladványok a gyakorlati szakokból csak azon esetekben tűzendők ki, ha a beküldött rajzmutatványok az előzetes bírálat alapjául el nem fogadtathatnának.

Ha a beküldött házi dolgozatok kielégítőnek tapasztaltak, akkor a jelölt:

II. A *zárt helyi vizsgálatra* bocsáttatik, mely szintén elméleti és gyakorlati részre szakad.

Az elméleti zárt helyi vizsgálatnak, mely folytonos hivatalos felügyelet alatt megy végbe, tárgyát rendszerint a geometriai szakok-

* A vizsg. rend ezen §-a újabb miniszteri rendeletek útján oda módosított, hogy a 4 évi tanfolyam ismeretköre a polg. iskolai rajztanítójelölttől is megkivántatik; ez azonban képesítő vizsgálatra bocsáttatik akkor is, ha előzetesen a középiskolának csupán 6 osztályát vagy a teljes 6 osztályú polg. iskolát végezte; míg a felső fokú képesítő vizsgálatra való bocsáttatásnak föltétele az, hogy a jelölt az érettségi vizsgálatot előzetesen megállotta legyen.

ból választott feladványok képezik, melyek egy napon legfölebb tíz órai munkaidő alatt írásban fejtendők meg.

A gyakorlati tárgyak :

- a) a figurális rajz,
- b) az ékítményes rajz,
- c) az építészeti rajz,
- d) a mintázás.

A zárt helyi vizsgálatra ezen szakokból egy-egy nap, illetőleg tíz órai munkaidő fordítható.

III. *A szóbeli vizsgálatok.* Tárgyukat az elméleti szakok mind-egyikéből fölteendő kérdések képezik, melyekre a jelöltek élő szóval felelnek.

A szóbeli vizsgálatra csak azon jelölt bocsáttatik, kinek írásbeli és zárt helyi dolgozatai a birálatot megállották.

Egy tantárgyból egy jelöltnek legfölebb három önálló tételt lehet fejtegetés végett föladni.

Következik végül :

IV. *A próba előadás.* Célja a módszeres tanképesség igazolása. Tárgya az előttevaló napon a vizsgálandóval oly végből közöltetik, hogy az előadásra előkészülhessen.

7. §.

FÖLMENTÉS A VIZSGÁLAT EGYIK VAGY MÁSIK TÁRGYA ALÓL.

Ha a vizsgálandó életrajzához oly dolgozatokat mellékel, melyekre nézve kétség nem támadhat, hogy azok csakugyan saját dolgozatai, akkor a vizsgáló bizottság belátásától függ azokat házi dolgozatokul elfogadni, vagy pedig a 6. §. értelmében való eljárásra utasítani.

A m. kir. rajztanárképzőnek azon növendékei, kik az előszabott teljes tanfolyamot elvégezték, s kiknek szakképzettsége felől a vizsgáló bizottság kimerítő tudomással bír, a házi dolgozatok, valamint a gyakorlati zárt helyi vizsgálatok alól fölmenthetők.

8. §.

A képesítő vizsgálatok a budapesti m. kir. rajztanárképzőnek helyiségeiben (VI. ker., Andrásy-út 71. sz. a.) évenként egyszer tartatnak meg.

A zárt helyi vizsgálatok alkalmával a felügyeletet a vizsgáló bizottság e végre kiküldött tagjai felváltva gyakorolják.

9. §.

RAJZTANÁRI (TANITÓI) OKLEVÉL.

A ki a próbatétet sikerrel kiállotta, az a vizsgálat mérvéhez és eredményéhez képest rajztanári (avagy rajztanítói) oklevelet nyer, melyet az elnök s a vizsgálati bizottság tagjaiból választott jegyző ír alá.

Az oklevélben felsorolandók a vizsgálat tárgyai, azon fokozat jelzésével (jeles, jó vagy elégséges), melyet a vizsgált az egyes tárgyakból kiérdemelt.

Az oklevél alakszerűségét a vallás- és közoktatásügyi m. királyi miniszter állapítja meg.

10. §.

A VIZSGÁLAT ISMÉTLÉSE.

Ha a jelölt a vizsgálat fonalán képzettségének elégséges jeleit nem adta, csak is a vizsgálat napjától számítandó egy év alatt bocsáttathatik ismétlő vizsgálatra.

Ha ekkor sem felelne meg feladatának, egy, esetleg két további évre visszautasíthatatik.

A ki a harmadízben megkísérlett próbatéten sem képes elégséges eredményt felmutatni, az többé vizsgálatra nem bocsáttathatik.

A vizsgálatról bizonyítvány még azon esetben is adható ki, ha az illető a vizsgálatot jó eredmény nélkül tette volna le.

Ez esetben azonban azon körülmény is, valjon csak bizonyos időre vagy végkép visszautasított, mindenkor fölemlítendő.

11. §.

ILLETÉK.

A vizsgálat díja húsz forint, mely a vizsgálat megkezdése előtt az elnök kezeihez nyugta mellett lefizetendő. Ezen díjtól fölmentésnek nincs helye.

Ismétlő vizsgálat alkalmából, vonatkozzék az bár csak egy vagy több tárgyra is, a teljes vizsgálati díj mindannyiszor fizetendő.

12. §.

ÜGYVEZETÉS.

A vizsgálatokról rendes jegyzőkönyvek vétetnek fel, melyek a jelenvolt vizsgálati biztosok által aláírandók s az iskolaév végén az elnök jelentése kíséretében, eredetben a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez fölterjesztendők.

Ezen jelentéshez a vizsgálatokra bocsátottak és oklevelet nyertek jegyzéke táblás kimutatásban csatolandó.

TOLDALÉK.

A rajztanári és a rajztanítói képesítő vizsgálatokra évenként márczius hó közepéig kell jelentkezni. A szóbeli és zárt vizsgálatok rendszerint június hó közepétől annak végeig szoktak megtartatni.

A vizsgáló bizottság jelenleg a következőleg van alakítva:

Elnök:

KELETI GUSZTÁV, az orsz. mintarajziskola igazgatója.

Tagok:

LOTZ KÁROLY és	} Orsz. rajztanárképezdei tanárok.	} az alak festés, rajz és boncztan számára		
SZÉKELY BERTALAN				
SCHULEK FRIGYES			építési rajz és látszattan	«
STROBL ALAJOS			mintázás	«
PORSZÁSZ JÓZSEF			a mértani szakmák	«

Továbbá kültagokul, kiknek működése egyuttal a kir. biztos teendőit pótolja, a vallás- és közoktatásügyi miniszter az országos képzőművészeti tanács javaslatára kinevezte a következő szakférfiakat:

FÖLSER ISTVÁN, műegyetemi r. tanárt a mértani,

RAUSCHER LAJOS,* műegyetemi r. tanárt az ékítményes és iparművészeti,

STEINDL IMRE, műegyetemi r. tanárt a műépítészeti szakma képviselőjére; továbbá:

Dr. PASTEINER GYULA, egyet. ny. rk. tanárt a műtörténelmi és

PÉTERFY SÁNDOR tanárt, a pædagogiai szakmák számára.

* A folyó tanév végén megejtett vizsgálatoknál a betegsége által akadályozott UHL SÁNDOR rendes tagot is helyettesítette.

AZ INTÉZET RENDES NÖVENDÉKEINEK EGYÉVES ÖNKÉNTESI KEDVEZMÉNYE.

Az intézet azon növendékeire nézve, kik az intézetbe való belépésük előtt érettségi vizsgálaton át nem estek, életbe vágó jelentőséggel bír a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur ő nagyméltóságának f. 1888. évi február hó 13-án 6051. sz. alatt kelt leirata, melylyel az igazgatóságnak — e tárgyban tett felterjesztése eredményeül — tudomására hozatik, hogy az orsz. m. kir. mintarajziskolának, és rajztanárképzőnek, valamint a m. kir. iparművészeti iskolának az egy évi önkéntességi kedvezmény tekintetében a főgymnasiumokkal és főreáliskolákkal való egyenjogúsítása a m. kir. honvédelmi miniszterium részéről a cs. és kir. közös hadügyminiszteriummal egyetértőleg elismertetett.

Miután a fenti egyenjogúsítás magyarázata körül könnyen félreértések merülhetnének föl, szükségesnek mutatkozik az intézeti növendékek szempontjából itt a következőket megjegyezni.

1. Az egyévi önkéntesség kedvezménye csakis az intézet *rendes növendékeit* illeti meg: minélfogva a vendéglátogatók arra igényt nem tarthatnak.

2. Az intézet rendes növendékei közül is csak azok részesülnek az egyévi önkéntesség kedvezményében, kik az intézetbe való belépésük előtt legalább 4 közép- vagy polgári iskolai osztályt a legközelebbi felsőbb osztályba átlépésre feljogosító, tehát legalább is «elégéses» sikerrel végeztek.

3. Azok, kik csak az intézet elhagyása után lépnek a hadköte-

les korba, amennyiben az előbbi pontban említett föltételnek megfelelnek, igazolni tartoznak, hogy az intézet teljes tanfolyamát szabályszerűen elvégezték.

4. Ha az intézet növendékét még a tanfolyam elvégzése előtt éri utól a hadkötelesség, ez esetben szükséges, hogy midőn az első korosztályba lép, legalább az utolsó előtti évfolyam, (a III. osztály) tanulója legyen, mert ellenkező esetben, (ha például még csak a II. osztály tanulója volna a növendék, midőn először kell a sorozó bizottság elé állania) az egyévi önkéntesi kedvezményre igényt nem tarthat. Megjegyzendő, hogy azok is, kik az intézet két legfelsőbb évfolyamába járnak, az első korosztályba való belépésük alkalmával, hitelesen igazolni tartoznak, hogy tanulmányaik befejezésével nem önhibájokból késtek el.

5. A 4. pontban említett növendékek, amennyiben minden föltételnek eleget tettek, egyévi önkéntesek gyanánt csakis feltételesen és a végleges határozatnak a tanulmányok befejezéseig való függőben tartása mellett, vétetnek fel. Miből következik, hogy azok, kik abban hagyják tanulmányaikat, avagy tanulmányaiknak kellő eredménnyel történt bevégezését a maga idejében nem képesek igazolni: *a három évi tényleges szolgálatra, illetőleg, ha a honvédséghez tartoznak, a honvédségi törvényszabta tényleges szolgálatra utólagosan behivatnak.*

6. A tanulmányok szabályszerű bevégezését a rajztanár- és rajztanító jelöltekre nézve a négy évi tanfolyam végén államvizsgálat útján szerzendő rajztanári, illetve rajztanítói képesítő oklevél, — a művésznövendékekre nézve pedig legalább három évi tanfolyamnak látogatását tanusító jó bizonyítvány igazolja, mely okmány az egyévi önkéntesek gyanánt feltételesen befogadott növendékek által közvetlenül a tanfolyam befejezése után, azok részéről, a kiknek pótvizsgát kell tenniök, legkésőbb a tanfolyam utolsó évének október 15. napjáig az illető csapattest parancsnokságához terjesztendő be.

7. Az intézet azon növendékeit, kik érettségi bizonyítvány alapján vétettek fel, a fenti intézkedések természetesen nem érintik.

AZ ÉV TORTÉNETÉBŐL.

Azon események közül, melyek a lefolyt tanév történetéből kiemelkednek, első sorban említendő azon nagy kitüntetés, melyben intézetünket a tanév elején CSÁKY ALBIN gróf, vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter úr ő nagyméltósága részesítette, midőn azt magas látogatására méltatni kegyeskedett.

Különösen följegyzésre méltó azon látogatás is, melylyel M. SAGLIO, az «Institut de France» tagja s a párisi Louvre múzeum conservatora szerencsélte intézetünket, kormánya megbízásából tevén tanulmánya tárgyává annak berendezését, a melyről távozása után az igazgatóhoz intézett levélben igen elismerőleg nyilatkozott.

★

Az intézet tanári testülete a lefolyt tanév alatt kettős veszteséget szenvedett. Deczember hó 5-én húnyt el 75 éves korában Dr. HENSZLMANN IMRE, nyilv. rendes egyetemi tanár, ki intézetünkönél kultanári minőségben, mint a műtörténelem lelkes előadója működött. Halála országos veszteség lévén, nem lehet hivatásunk a hazai tudomány és irodalom terén szerzett halhatatlan érdemeit ecsetelni; ezért itt csupán annak kijelentésére szorítkozunk, hogy az elvesztése fölötti közfájdalomban a legőszintebben vettünk részt mi is, kik áldásos tevékenységének hosszú éveken át tanúi voltunk.

A második veszteség annál elszomorítóbb, mert nem egy eredménydús munkásságban eltöltött életnek a természet kérlelhetetlen törvényei szerint való csendes befejezéséről, hanem egy biztatóan

indult s méltán nagy reményekre jogosító pályának erőszakos félbeszakításáról van szó. A külföldön is elismert, kitűnő tehetségű tanártársunk, UHL SÁNDOR ugyanis alig 32 éves korában kénytelen volt egy hosszú gyógykezelést és föltétlen nyugalmat igénylő betegség következtében az ékítményes és iparművészeti rajznak általa elfoglalt tanszékéről végleg lemondani, mely elhatározás a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszterium részéről f. évi 12795. sz. rendeletével, megfelelő végkielégítés engedélyezése mellett, tudomásul is vétetett, minek következtében nevezett tanár intézetünktől f. évi február hó végével végleg megvált.

Az ekként megüresedett tanszékek teendőinek ellátása iránt a nagyméltóságú Miniszterium akként intézkedett, hogy az ékítményes és iparművészeti rajz felsőbb tanfolyamának vezetésével a folyó tanév végeig ifj. VÁRDAI SZILÁRD-ot, az illető tárgyaknak intézetünknél rendkívüli tanárát, a műtörténelem előadásával pedig Dr. PASTEINER GYULA, tud. egyet. ny. rendkívüli tanárt bízta meg (40,324—888. és 13536—889. sz. m. rend.), ugyanekkor az ékítményes és iparművészeti rajz felsőbb tanfolyamának rendes tanárául NADLER RÓBERT műépítészt és jeles festőművészünköt nevezvén ki, a ki azonban állását csak a következő tanév elején fogja elfoglalni.

Ez intézkedéseket a nm. Miniszteriumnak folyó évi 18779. sz. magas rendelete egészíté ki, melylyel Dr. PASTEINER GYULA tanár az elhúnyt Dr. HENSZLMANN IMRE helyébe a m. kir. rajztanár-vizsgáló-bizottság kültagjává neveztetett ki.

További változásként feljegyzendő, hogy GREGUSS JÁNOS tanár az általa eddig viselt könyvtárnoki tisztről lemondván, az intézeti könyv- és metszettár további kezelése a nm. vallás- közoktatásügyi Miniszteriumnak f. évi január 9-én 771. sz. rendeletével ifj. VÁRDAI SZILÁRD tanárra bízott. Ez alkalommal a könyvtárnak a növénydékek által való használata is szabályoztatott és gondoskodás történt, hogy a könyvtár mellett jövőben külön olvasó terem álljon rendelkezésre.

Az intézet belterjes fejlesztésének örvendetes jeléül tekintendő, hogy a mintázási osztály, mely eddig meglehetősen szűk és alkalmatlan helyiségekre volt utalva, a jövő tanév elején teljesen megfelelő elhelyezést nyerend, amennyiben a magas kormánynak hálaival fogadott kegyes intézkedése folytán az intézeti épülethez közel fekvő u. n. «epreskerti» telken külön szobrászati műterem épül, minek folytán lehetőségessé fog válni, hogy — a mi eddig alig volt lehetséges — az intézetben hivatásos szobrásznövendékek is teljes kiképeztetést nyerjenek. (Az új épület alaprajzát lásd az V. számú mellékleten.)

★

Végül nem mellőzhetjük hallgatással — bár nem szorosán vett intézeti ügy — azon felette örvendetes tényt, hogy a magas kormány, áthatva a rajztanárképzés fontosságának tudatától, annak rendezése és fejlesztése érdekében szakférfiakból értekezletet hívott össze, mely f. évi június hó 17-én d. u. 5 órakor intézetünk könyvtárhelyiségében, BERZEVICZY ALBERT államtitkár úr ő méltóságának elnöklete alatt tartatott meg, s tárgyalásait egy az ügy tanulmányozása és véleményes jelentés beterjesztésére felkért albizottság kiküldésével meg is indította.

★

A tanév végén az intézet — alapszabályai értelmében — növendékeinek az utolsó két tanév (1887—88 és 1888—89) folyamában készített rajzaiból, festményeiből és mintázataiból saját tanépületében kiállítást rendezett, a következő programmal:

ELSŐ EMELETEN.

a) Alakrajzi tanulmányok:

1. Alakrajzok főszmintáról.
2. Festménygyakorlatok.
3. Alakrajzok élő fejmintáról.
4. Alakrajzok egész alaku élő mintáról. (Akt.)
5. Festészeti tanulmányok.
6. Bonczalaktani rajztanulmányok.

Szaktanárok:

LOTZ KÁROLY,
SZÉKELY BERTALAN és
GREGUSS JÁNOS.

b) Mintázási tanulmányok :

Szaktanárok :

1. Ékítményes.
2. Alaki (figuralis) mintázatok, domboru és élő mintákról.

STROBL ALAJOS.

MÁSODIK EMELETEN.

c) Ékítményes rajztanulmányok :

1. Főszmintáról.
2. Stiltanulmányok.
3. Eredeti fölvételek.
4. Ékítmények és iparművészeti tervezetek.
5. Vázlatkönyvek.

UHL SÁNDOR és
VÁRDAI SZILÁRD.

d) Építészeti rajztanulmányok :

1. Antik-építészeti rajztanulmányok.
2. Középkori építészeti rajztanulmányok.
3. Ujabbkori építészeti rajztanulmányok.
4. Látszattani szerkesztések és gyakorlatok.

SCHULEK FRIGYES.

e) A geometriai szakok köréből :

1. Planimetriai és stereometriai szerkesztések.
2. Ábrázoló geometriai szerkesztések.
3. Árnyszerkesztéstani, és
4. Szemléleti látszattani rajzok.

PORSZÁSZ JÓZSEF és
VÁRDAI SZILÁRD.

A kiállítás — melyet a vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur, CSÁKY ALBIN gróf ő nagyméltósága is megtekinteni kegyeskedett — elég jó látogatottságnak örvendett s számos szakférfiu, valamint a fővárosi sajtó is dicsérőleg nyilatkozott felőle.

NÖVENDEKEK NÉVSORA AZ 1888/89. TANÉVBEN.

I. OSZTÁLY.

Téli félév :

Ifj. Barsy Adolf
Bécser János
Bülch Károly
Edvi Illés Aladár
5 Hoffmann János
Krisztiáni István
Papp József
Paur Géza
Redlich József
10 Reinhard Károly
Steiner András
Vaskovits Zoltán
13 Zsitvay János

Nyári félév :

Ifj. Barsy Adolf
Bécser János
Bülch Károly
Edvi Illés Aladár
5 Hoffmann János
Krisztiáni István
Papp József
Redlich József
Reinhard Károly
10 Steiner András
Vaskovits Zoltán
12 Zsitvay János

II. OSZTÁLY.

Téli félév :

Baumgartl Boldizsár
Bencze József
Beödi Balogh Gábor
Braunberger Salamon
5 Hazslinszky Kálmán
Jankó Elemér
Keleti Gábor
Kemenczky Árpád
Meissl Ágoston
10 Mühlbeck Károly
Stigliczy Jenő
Taksonyi József
Thorma János
Véber Ernő
15 Vetró Sándor

Nyári félév :

Baumgartl Boldizsár
Bencze József
Braunberger Salamon
Hazslinszky Kálmán
5 Keleti Gábor
Kemenczky Árpád
Meissl Ágoston
Mühlbeck Károly
Stigliczy Jenő
10 Taksonyi József
Véber Ernő
12 Vetró Sándor

III. OSZTÁLY.

Téli félév :	Nyári félév :
Bakos Tibor	Bakos Tibor
Bosznay István	Bosznay István
Cseley József	Cseley József
Juhász Árpád	Juhász Árpád
5 Molnár Béla	5 Molnár Béla
Nagy Sándor	Nagy Sándor
7 Pálffy József	7 Pálffy József

IV. OSZTÁLY.

Téli félév :	Nyári félév :
Boros Radó	Boros Radó
Fellegi Alajos	Fellegi Alajos
Horváth Géza	Kalmár Jenő
Kalmár Jenő	Lencsó János
5 Lencsó János	5 Obendorf Gusztáv
Obendorf Gusztáv	Sándor István
Sándor István	Schullerus Frigyes
Schullerus Frigyes	Smigelschi Oktáv
Smigelschi Oktáv ✓	Szádváry János
10 Szádváry János	10 Végh Endre
Szakáts János	Weixlgärtner Ármin
Végh Endre	12 Zacherl Ágoston
13 Weixlgärtner Ármin	

GYAKORLÓ FESTÉSZETI OSZTÁLY.

Téli félév :	Nyári félév :
Cserna Károly	Cserna Károly
Groh István	Groh István
Hercz Gyula	Hercz Gyula
Hosszu Lajos	Hosszu Lajos
5 Hotzmann Lajos	5 Hotzmann Lajos
Koszkol Jenő	Kutner Géza
Kutner Géza	Laub Fülöp
Laub Fülöp	Perlmutter Samu
9 Polgáry Géza	Polgáry Géza
	10 Rösler Lajos
	Szabó József
	12 Zofáhl Pál

NŐI OSZTÁLY.

Téli félév :		Nyári félév :	
	Deréky Anna		Br. Braunecker Ernesztina
	Eleöd Judit		Deréky Anna
	Eleöd Karola		Eleöd Judit
	Hirsch Nelli		Eleöd Karola
5	Holló Ilona	5	Hirsch Nelli
	Kircz Ráchel		Holló Ilona
	Löschinger Hedvig		Kircz Ráchel
	Madarassy Erzsi		Komócsy Józsefné
	Madarász Adeline		Löschinger Hedvig
10	Marlin Molly	10	Madarassy Erzsi
	Rekettye Csilla		Madarász Adeline
	Schamorzyl Antónia		Marlin Molly
13	Telkesy Valéria		Schamorzyl Antónia
		14	Telkesy Valéria

VENDEGLÁTOGATÓK.

Nyári félév :		
Baki Albert	Krenner Viktor	20 Scheiber Géza
Barták János	Kutner Géza	Stern Fülöp
Bauer Mihály	Major Jenő	Stubán István
Birkholz Ágost	Mihalik Dániel	Szabó József
5 Deák Géza	15 Papp Sándor ✓	Székely Árpád
Ehrenstein Zsigmond	Richter Aurel	25 Szlányi Lajos
Gillemot Ödön	Rösler Lajos	Teller Gyula
Gyagyovszky Aurél	Roth Miksa	Tornyai János
Joós Imre	Savel Dezső	28 Zofáhl Pál
10 Kende István		

Téli félév :		
Baki Albert	Jankó Elemér	Sávell Dezső
Birkholz Ágost	Joós Imre	Scheiber Géza
Deák Géza	Kende István	15 Stern Fülöp
Ehrenstein Zsigmond	10 Krenner Viktor	Stubán István
5 Fábry Kornél	Major Jenő	17 Tahy János
Gillemot Ödön	Papp Sándor ✓	

Összesen a téli félévben : 98, a nyári félévben 86 növendék. Ezek közül a téli félévben kimaradt : 6, a nyári félévben : 5 növendék. Meghalt : 1.

STATISZTIKAI ADATOK.

Az intézet növendékei közül volt :

	1-ső félév :	2-ik félév :
Rajztanító és rajztanárjelölt	48	43
Műkedvelő és művésznövendék	36	29
Képesített rajztanító és rajztanár	1	—
Nő	13	14
Összesen	98	86

Korra nézve voltak :

	1-ső félév :	2-ik félév :
16 és 18 év között	11	10
18 és 20 év között	29	22
20 éven felül	58	54
Összesen	98	86

Előkészültségi fokra nézve :

	1-ső félév :	2-ik félév :
Érettségi vizsgálaton átesett	30	26
Előzetesen felsőbb körű tanulmányokat végzett	2	1
Előzetesen középtanodát látogattak	39	30
Előzetesen tanítóképezdét végeztek	7	6
Előzetesen alsóbb fokú iskolába jártak	20	23
Összesen	98	86

Vallásra nézve :

	1-ső félév :	2-ik félév :
Római katolikus	52	44
Helvét hitvallású	17	15
Ágostai hitvallású	17	11
Görög katolikus	3	3
Görög keleti hitvallású	1	1
Izraelita	8	12
Összesen	98	86

Anyanyelvre nézve:

	1-ső félév :	2-ik félév :
Magyar	91	78
Német	5	6
Román	2	2
Összesen	<u>98</u>	<u>86</u>

Állami rajztanár és rajztanító ösztöndíjt élvezett	14
Kisebb államsegélyben részesült	7
Művészi ösztöndíjban részesült	<u>4</u>
Kiszolgáltatott ösztöndíjak és segélyek összege	6100 frt.

Ezenkívül az intézet női osztályának egy növendékét Nságos Brassai Sámuel nyug. egyet. tanár ur 500 frttal, ugyancsak a női osztály egy másik növendékét Gömör és Kishont vármegye közönsége 100 frttal segélyezte, továbbá az első osztály egy növendéke a nagyváradi gör. kath. püspökségtől 250 frt ösztöndíjat, s a második osztály egy növendéke Zombor városától Falcione-féle 600 frt ösztöndíjat élvezett.

Tandíjban befolyt az 1888—89-ik tanév

téli felében	695 frt ;
nyári felében	<u>530 „</u>
Összesen	1225 frt.

A tandíj alól fölmentettek :

a téli tanfélévben	12
a nyári tanfélévben	13

A múlt tanévi zárünnepély alkalmával ezüst jutalomdíjt nyertek és pedig :

az alakrajzolás és festésből	4	növendék ;
az ékítményes rajzolás és szemléleti látszattanból	9	„
a mintázásból	2	„
a mértani szakokból	3	„
az iparművészeti rajz és tervezésből	1	„
a festészeti gyakorló osztályból	2	„
a látszattani magasabb tanfolyamban	2	„
a kiadott jutalomdíjak összege	325	frt ezüstben.

Rajztanári és rajztanítói képesítő vizsgálatra jelentkezett
 az 1888—89. tanév alatt 21 jelölt. Vizsgálatra bocsáttatott 20.

Ezek közül felső fokú képesítést nyert. --- 7 növendék,
 névszerint :

Boros Radó és
 Schullerus Frigyes

«jeles»,

Fellegi Alajos,
 Jenser Mihály és
 Smigelschi Oktáv ✓

«jó» — végül

Lencsó János és
 Végh Endre

«elégéses» általános osztályzattal.

Alsó fokú képesítést nyert --- --- --- --- 5 növendék,
 névszerint :

Br. Braunecker Ernesztina és
 Sándor István

«jó», —

Bartók Lajos,
 Kalmár Jenő és
 Szádváry János

«elégéses» általános osztályzattal.

Egy évre visszautasított	---	---	---	---	5	növendék.
Végleg visszautasított	---	---	---	---	1	«
Visszalépett	---	---	---	---	2	«

TUDNIVALÓK A JÖVŐ TANÉVRE.

A beiratkozás az 1889—90-iki tanévre f. évi szeptember hó 2., 3. és 4-ik napján d. e. 8—12-ig és d. u. 3—5 óráig az intézet igazgatósága által fog eszközölni.

A félévi tandíj a beiratkozás alkalmával előzetesen lefizetendő. Ugyanekkor nyújtandók be a tandíj-elengedés iránt, vagyontalansági és tanbizonyítványokkal fölszerelt kérvények is.

Ujonnán belépő növendékek, valamint a vendéglátogatók az első félévi tandíj alól föl nem mentetnek.

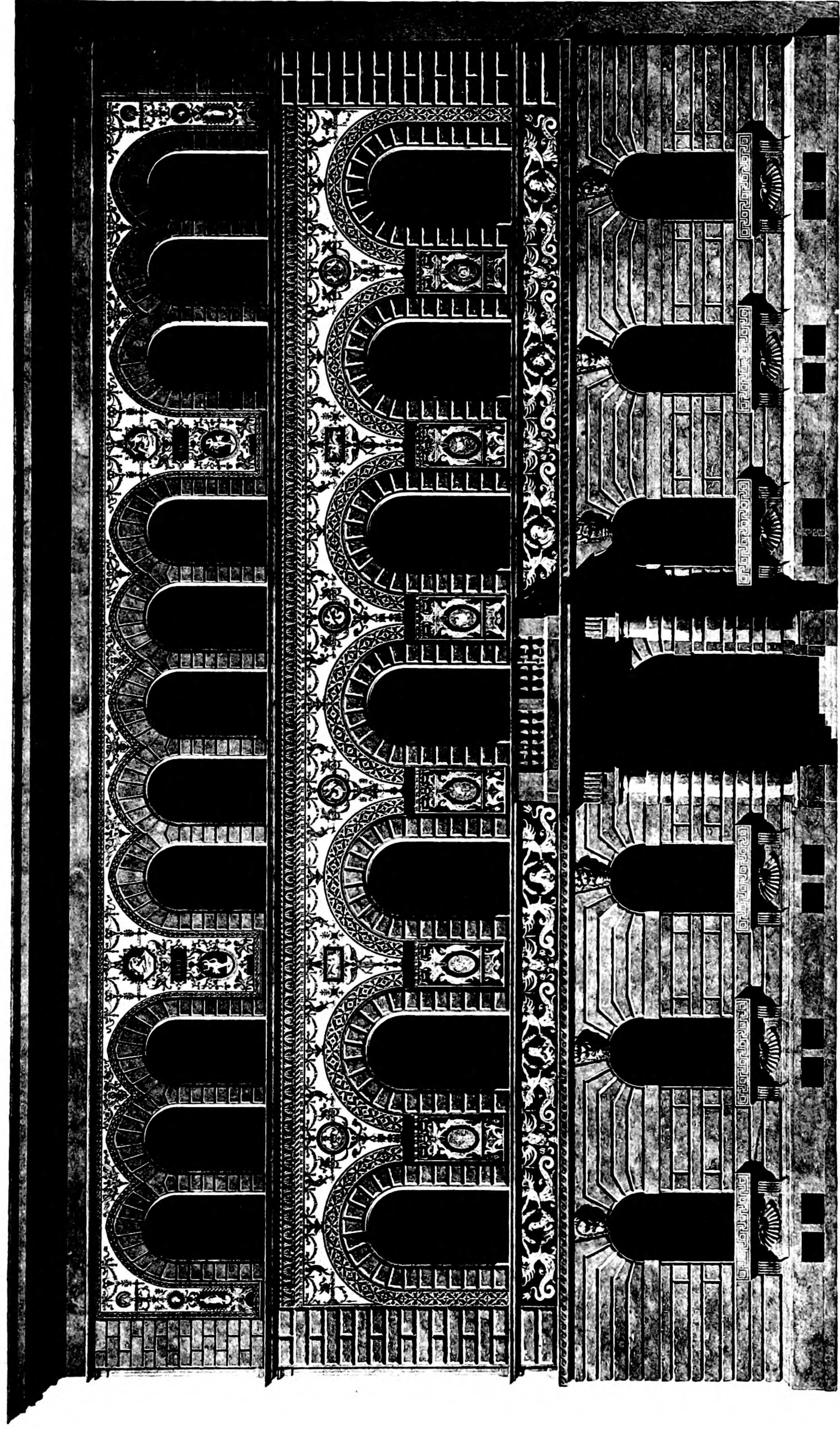
A felvételi vizsgálatok (próbarajzok készítése) szeptember hó 5. és 6-án fognak megejtetni.

Budapest, 1889. július hóban.

Keleti Gusztáv

igazgató.

A BUDAPESTI M. KIR. ORSZ. MINTARAJZISKOLA ÉS RAJZTANÁRKÉPZŐ ANDRÁSSY-UTI HOMLOKZATA.

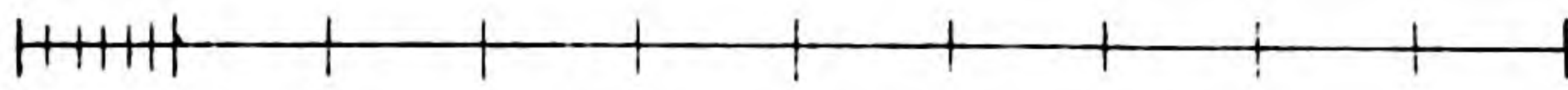
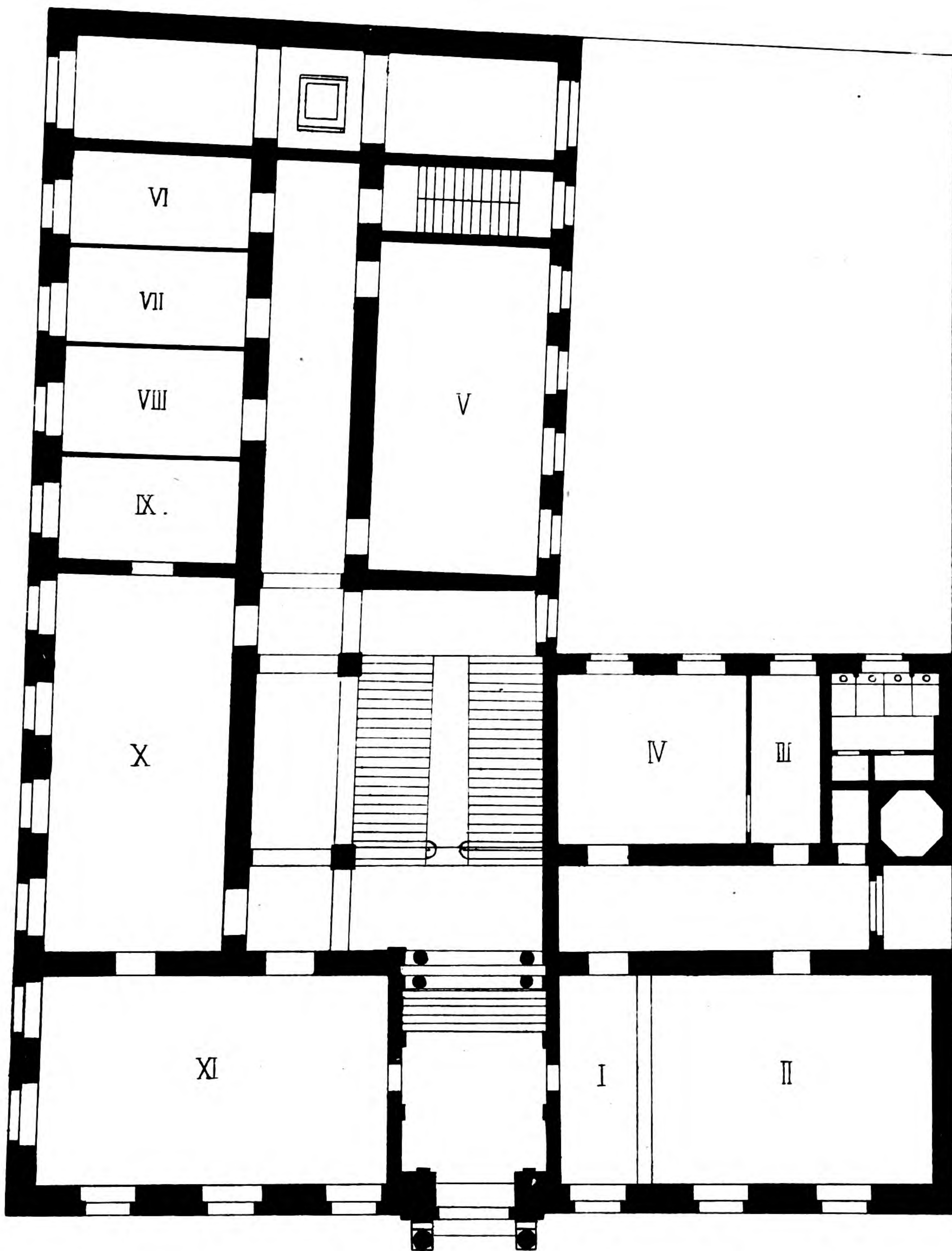
TERVEZTE ÉS RAJZOLTA RAUSCHER LAJOS VOLT INTÉZETI R. TANÁR.

Klősz Gy. fénynyomata Budapesten.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KIRÁLYI MINTARAJZISKOLA ÉS RAJZTANÁRKÉPZŐ
ANDRÁSSY-UTI TANÉPÜLETE

FÖLDSZINTI HELYISÉGEINEK ALAPRAJZA.

I. Kapus páholya.	V. Hallgató terem.	X. } Szobrászati szakos-
II. Nőtanulók rajz- és festő-terme.	VI.)	XI. } tály mintázó termei.
III. } Igazgató hiv. irodája.	VII.)	XII. Udvar.
IV. }	VIII.) Tanárszobák.	
	IX.)	

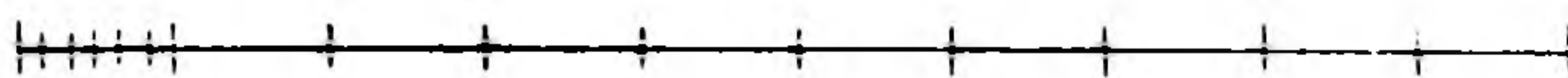
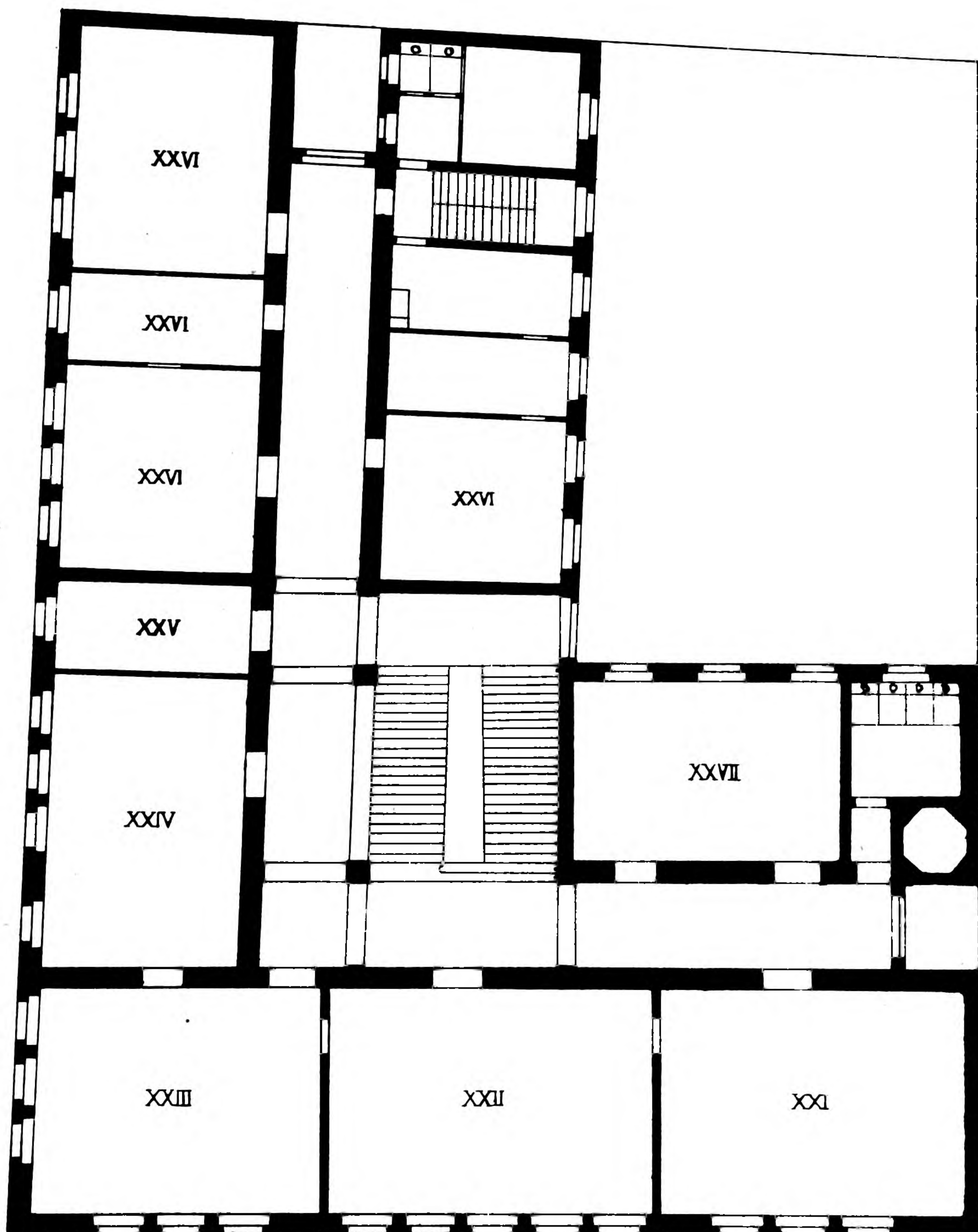

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KIRÁLYI MINTARAJZISKOLA ÉS RAJZTANÁRKÉPZŐ
ANDRÁSSY-UTI TANÉPÜLETE

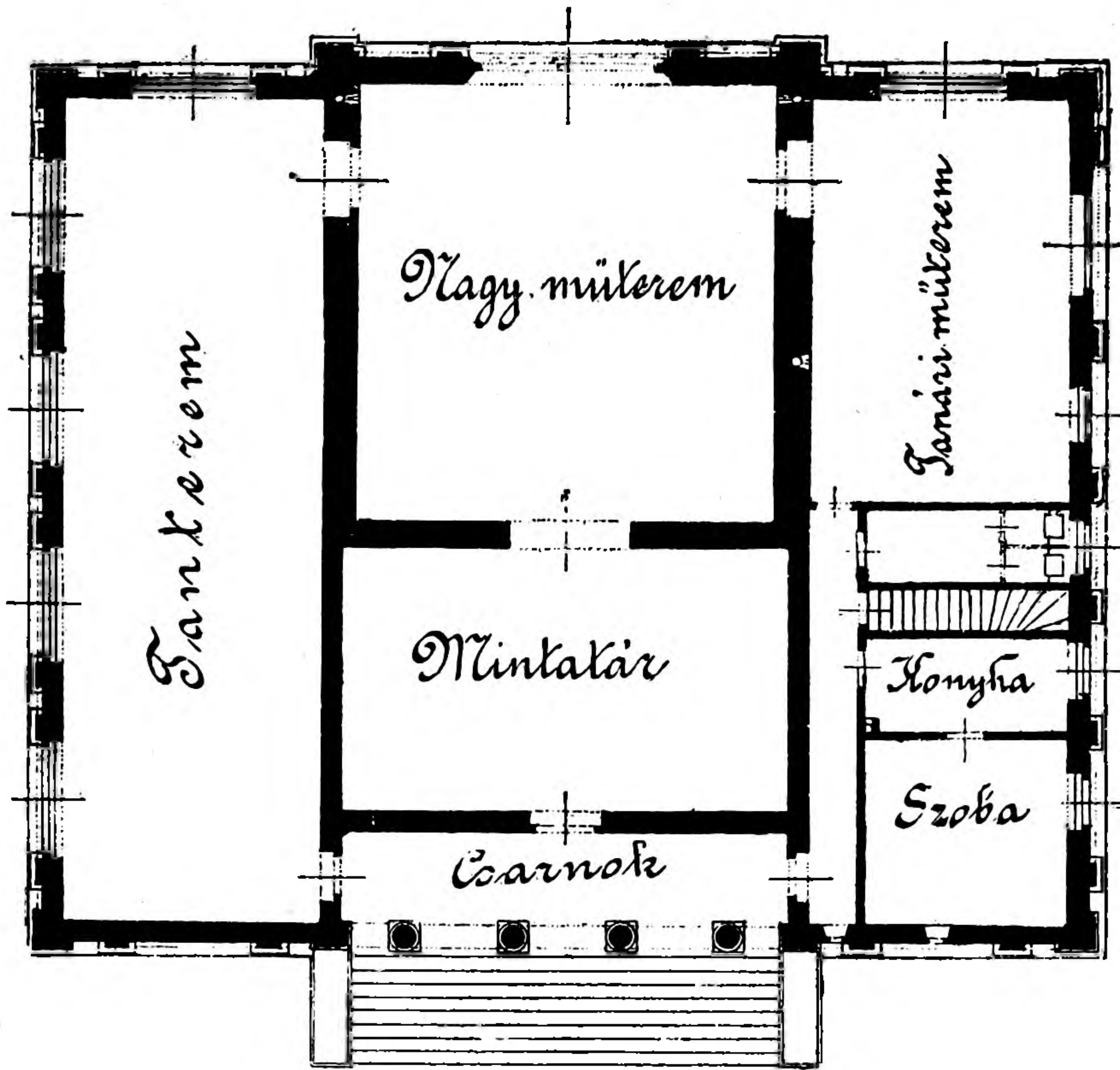
MÁSODEMELETI HELYISÉGEINEK ALAPRAJZA

XXI. } Az ékitményes és iparművészeti
XXII. } szakosztály rajztermei.
XXIII. } Az építészeti szakosztály
XXIV. } rajztermei.

XXV. Tanárszoba.
XXVI. Az igazgató lakosztalya.
XXVII. Tanár műterme.

Földszint

Pincze

